

INGE BURGERHOUDT

KLEURRIJK KERAMIEK

draaien, decoreren
& inspireren

Redactie:

Mariëlle van der Goen, Hilversum

Vormgeving omslag en binnenwerk:

Studio Wouke Boog, Dordrecht

Illustraties:

Inge Burgerhoudt, Moordrecht

Fotografie:

Gerhard Witteveen Fotografie, Apeldoorn
en Inge Burgerhoudt, Moordrecht

ISBN 978 94 6250 284 0

NUR 460

© 2021 Forte Creatief, Amsterdam

Forte Creatief maakt deel uit van
Uitgeverij Unieboek | Het Spectrum bv
Postbus 23202
1100 DS Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Noot van de uitgever

De meningen en adviezen die in dit boek worden gegeven zijn bedoeld als richtlijnen. De uitgever, de auteurs en anderen die een bijdrage hebben geleverd zijn niet aansprakelijk voor eventuele verwondingen of andere schade als gevolg van het gebruik van dit boek.

Voor meer informatie over de boeken van Forte Creatief: www.fortecreatief.nl

Volg ons op

 fortCreatief

 Forte Creatief

INHOUD

Voorwoord	5
Over mij	7
DRAAIEN	8
Draaien	10
Klei	13
Gereedschap	17
Doorslaan & walken	19
Centreren	23
Kom	29
Cilinder	37
Bord	49
Van de mast	59
Afdraaien	67
DECOREREN	76
Decoreren	78
Engobe	81
Proefplaatjes	85
Uitsparingstechniek	91
Sgraffito	101
Mishima	113
Schilderen & textuur	123
Intarsia	137
Schellak	145
STOKEN & GLAZUREN	152
Stoken & glazuren	155
Biscuitstook	157
Glazuren	161
Glazuurstook	165
INSPIREREN	166
Inspireren	169
Technieken combineren	171
Kleur	179
Ontwerpen	185
Adressen	191
Nawoord	192

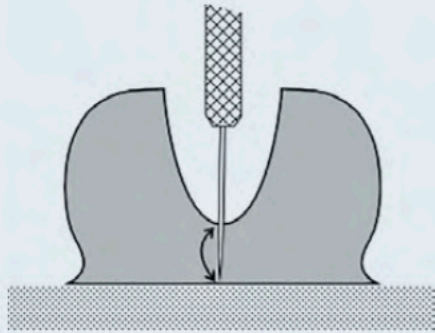

----- *Hoofdstuk 1* -----

DRAAIEN

STAP 3

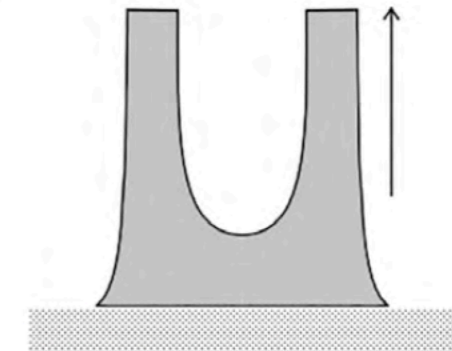
Stop bij het openen regelmatig even om de bodemdikte te meten. Dat doe je door met de snijnaald in het midden van de opening te prikken tot je de schijf voelt, je wijsvinger houd je dan bij de kleibodem. Als je voorzichtig de naald eruit haalt, kun je zien hoeveel klei er nog zit. Ben je van plan een standring aan je kom te maken, laat dan 1 tot 1,5 cm zitten. Wil je dat niet dan is 0,5 cm voldoende.

STAP 4

De volgende stap is het omhoogbrengen en gelijkmatig verdelen van de klei. Ook al is het uiteindelijke doel een mooie ronde kom, om zoveel mogelijk uit de klei te halen maken we in deze fase een vorm die meer wegheeft van een bloempot. Als eerste haal je het olifantspootje (= het kleirandje bij de schijf) weg zodat er zo min mogelijk klei achterblijft. Met de rechterhand op 12 uur, waarbij de duim aan de binnenkant en de vingertoppen aan de buitenkant zitten (nagels liggen op de schijf!), verdeel je de klei zodat er een rechte en gelijkmatige wand ontstaat. Je geeft gecontroleerd druk en gaat daarbij recht omhoog. Voor de stabiliteit ondersteunt je linkerhand de rechtermiddelen.

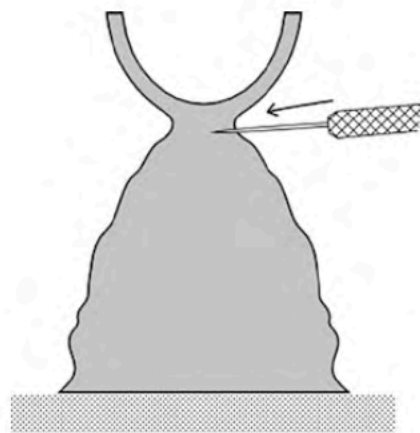
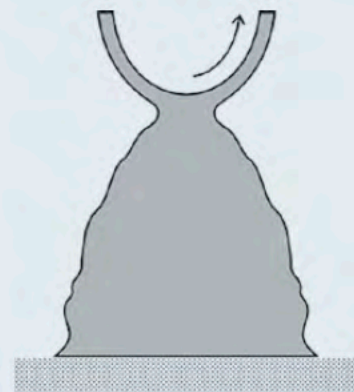
Let op: maak de wand niet te dun en zorg dat de binnenkant de V-vorm behoudt! Je doet dit twee of drie keer tot je een dikke wand van zo'n 1 tot 2 cm hebt.

STAP 7

Als de klei voldoende is opgetrokken, kun je het kommetje vormen. Gebruik hierbij het ronde sponsje aan de binnenkant, de vingertoppen zitten aan de buitenkant ter ondersteuning. Zo creëer je een mooie ronde binnenkant.

STAP 8

Het kommetje is klaar en moet van de homp klei los worden gesneden, dit doe je met de snijnaald en al draaiend! Markeer met de naald de plaats waar je hem af wilt snijden, dit is ongeveer 1 centimeter lager dan het diepste punt aan de binnenkant. Pas op dat je niet te hoog afsnijdt want dan heb je een gat in je kommetje, te veel klei afsnijden is ook niet aan te raden, dan ben je extra lang bezig met afdraaien! De duim en wijsvinger van je linkerhand houd je om de inkeping op de hoogte waar je gaat snijden, deze houden het kommetje vast als het los is gekomen. Met rechts houd je de snijnaald vast en snijd je langzaam het kommetje los waarbij je de naald langs de zijkant zet en laat rusten tegen je linkerduim. Het is belangrijk dat je de naald goed op dezelfde hoogte houdt maar wel rustig naar het midden toe beweegt, steeds dieper de klei in. Als het kommetje stopt met draaien is het los en rust het op de naald. Je kunt het nu voorzichtig optillen en op een plankje zetten.

Met de overgebleven homp klei op je draaischijf werk je verder en zo draai je een aantal kommetjes achter elkaar.

----- *Hoofdstuk 2* -----
DECOREREN

Uitsparings- techniek

Bij de uitsparingstechniek dek je delen van de klei tijdelijk af, voordat je het werkstuk gaat kleuren. De afgedekte delen verwijder je naderhand of laat je wegbranden in de oven. De uiteindelijke kleur van de klei wordt dan weer zichtbaar, zodat er contrast ontstaat tussen het gekleurde deel en het uitgespaarde deel. De klei kan worden afgedekt met latex, wax of papier. Mijn voorkeur gaat uit naar het werken met papieren sjablonen omdat je hiermee mooie, gedetailleerde patronen kunt maken.

Benodigheden

- Leerhard werkstuk
- Dun wit papier (max. 80 gram)
- Potlood of fineliner
- Schaartje
- Engobe
- Engobe-kwastje in twee maten
- Speld
- Föhn
- Eventueel sgraffito-pen

STAP 1

De papieren sjablonen maak ik van dun wit kopieerpapier. Je kunt het patroon zelf tekenen of ontwerpen op de computer. Mocht je niet zo'n tekentalent zijn, er is genoeg op het internet te vinden maar ook simpele vormen als rondjes en strookjes geven een leuk effect. Eventueel kun je het patroon zelf tekenen en daarna kopiëren zodat je een aantal dezelfde vormen hebt. Ook kun je de vorm dan nog vergroten of verkleinen. Knip of snijd de vormen zorgvuldig uit, want de lijnen worden goed zichtbaar. Je kunt ook krantenpapier gebruiken als je niet gaat tekenen of kopiëren, dat geeft een goed resultaat. Belangrijk is dat het dun papier is waar je mee werkt.

STAP 3

Vervolgens pak je met een natte vingertop het sjabloon op en leg je hem op de juiste plaats. Dan ga je er met het vochtige kwastje weer overheen zodat het papier zich vastzuigt aan de kleiwand. Let er op dat er geen lucht onder het papier blijft zitten en dat de randen goed geplakt zijn. Ga er eventueel met je vingers overheen om luchtbelletjes te verwijderen.

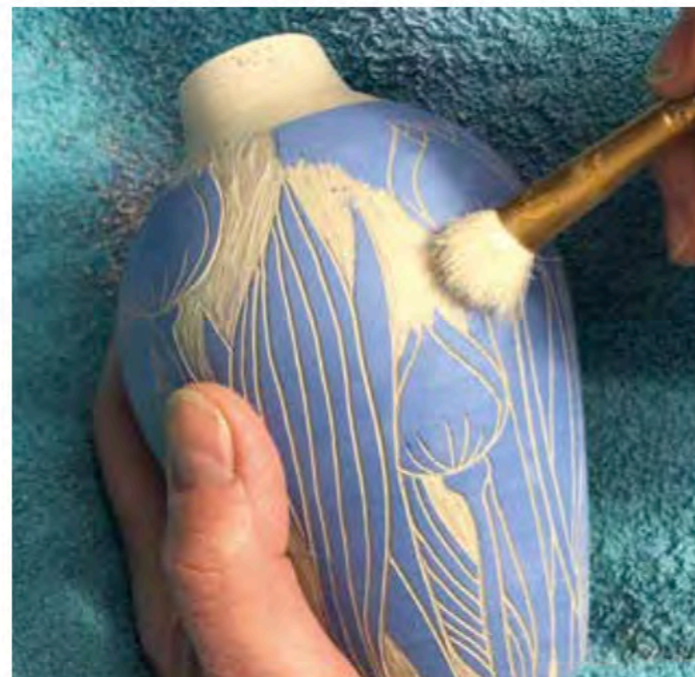
Let op: gebruik niet te veel water anders wordt het leerharde werk weer zacht!

STAP 2

Voordat de papieren vormen op het leerharde werk worden aangebracht, maak je eerst de ondergrond met een klein kwastje wat vochtig. Doe dit alleen op de plaats waar het papier moet komen.

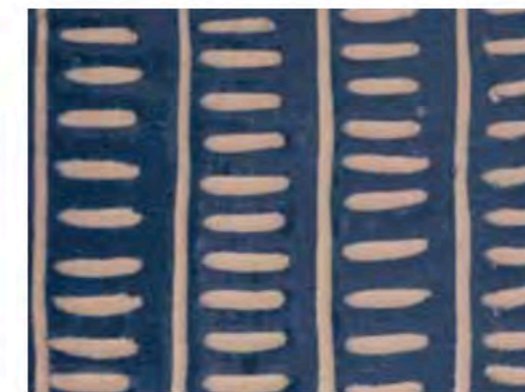
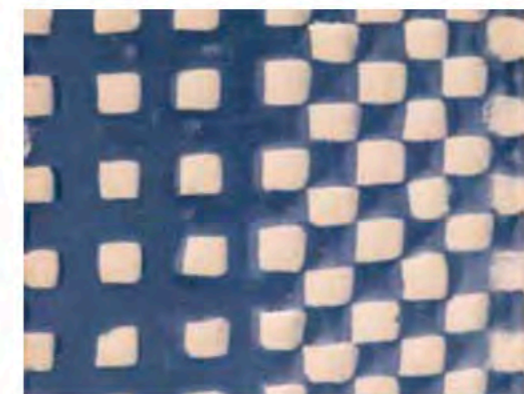
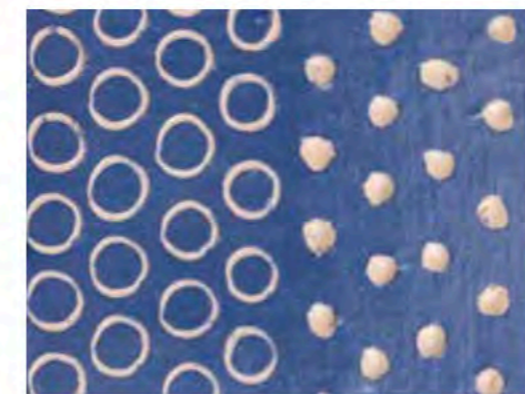
STAP 3

Als de lijntekening er helemaal opstaat, kras je de tussenruimte weg. Dat doe je met sgraffito-gereedschap met een langere haak waar je ook de zijkant van kunt gebruiken. Zo haal je wat grotere vlakken ineens weg. Het is een tijdrovend werkje, zeker als het om grote werkstukken gaat. De kans bestaat dat de engobe tijdens het werken te droog wordt. Je kunt het dan altijd vernevelen met een plantenspuit en even onder plastic laten intrekken. De engobe-restjes die je hebt weggekrast verwijder je met een zacht en droog engobe-kwastje. Veeg het niet met je vingers weg omdat je zo de restjes in je lijnen wrijft en deze dus weer opvult. Ben je helemaal klaar met het wegkrassen loop dan het werkstuk goed na op restjes engobe. Soms blijven er toch wat restjes achter die dus ook kleur afgeven. Maak na het afstoffen van je werk met de kwast de delen waar geen sgraffito zit voorzichtig met een vochtig sponsje schoon. Het werk kan nu drogen en biscuitgestookt worden. Daarna glazuur je het met een transparant glazuur en stook je het nogmaals. Pas ná de laatste stook is de uiteindelijk kleur zichtbaar.

VARIATIES

Een veel gemaakte opmerking van cursisten als ze mijn sgraffito-werk zien, is dat ze niet kunnen tekenen. Ik laat dan zien dat je ook door eenvoudige vormen weg te krassen een opvallend leuk resultaat krijgt. Zo kun je vlakjes, rondjes en streepjes wegkrassen maar ook simpele lijnen. Ook kun je variëren met allerlei gereedschappen waar je mee kunt krassen, denk aan mirettes en mesjes. Leuk is het om op tegeltjes verschillende vormen uit te proberen voordat je er een heel werkstuk mee decoreert.

Stoken & glazuren

Als al het draai- en decoreerwerk is gedaan, moet je nog een aantal stappen nemen voordat de klei uiteindelijk keramiek wordt en te gebruiken is. In de regel moet er eerst een biscuitstook plaatsvinden, daarna kan er geglazuurd worden waarna het werk nogmaals de oven ingaat voor de glazuurstook. Neem ook hiervoor de tijd om alles met aandacht en zorgvuldig te doen, want er kan nog best veel fout gaan. Goed materiaal en een schone werkplek zijn in elk geval essentieel!

Een betrouwbare oven is echt een goede investering als je serieus met keramiek aan de slag wilt. De meeste keramiekovens werken op elektra, om andere specifieke resultaten te krijgen wordt er ook op gas en met hout gestookt. Voor mijn werk is de elektrische variant het meest geschikt. Je kunt bij de aanschaf op de volgende punten letten:

Bovenlader of voorlader. Dit hangt af van je persoonlijke voorkeur. Het is een andere manier van de oven inladen, heb je groot zwaar werk dan is een voorlader wat beter voor je rug.

De grootte van de oven. Maak een keuze op basis van wat je maakt en de hoeveelheid. Een half lege oven stoken is echt zonde van het geld. Koop liever een wat kleinere maat, je wilt tenslotte ook niet een maand wachten tot je oven vol is zodat deze aan kan. Voor mij voldoet een oven van 60 tot 80 liter prima en dan stook ik ook nog werk van mijn cursisten!

De maximale stooktemperatuur. Bedenk hoe hoog je wilt gaan stoken, ook in de toekomst. Een oven die de hoge temperaturen haalt (1320 °C), is over het algemeen wat duurder omdat er betere spiralen in zitten die de hogere temperatuur aan kunnen en de oven is vaak beter geïsoleerd.

Ovenregelaar. Neem voor je eigen gemak én voor een goede controle een oven met een ovenregelaar. Dit is een soort computer waar je een aantal stappen kunt instellen die de oven doorloopt. Hierin heb je ook weer veel keuze. Je kunt dan een programma instellen, de oven aanzetten en rustig gaan slapen (nachtstroom) terwijl de oven het werk doet.

Tot slot een belangrijke tip: plaats de oven op een plek waar je goed kunt ventileren. Bij het stoken van een oven komen er gassen vrij die je liever niet wilt inademen. Mijn oven staat achter in mijn tuin in ons blauwe tuinhuisje.

Glazuren

Na de biscuitstook kan er geglazuurd worden. Met een glazuurlaag geef je je werk een glasachtige laag waardoor het geschikt wordt om van te eten, uit te drinken en ter verfraaiing. Vooral bij het gebruik van engobe wordt pas ná de glazuurstook de uiteindelijke kleur zichtbaar. Ook verhoogt het de waterdichtheid omdat het, door het doorgaans hogere stoken bij een glazuurstook, de klei dicht sintert en een verbinding aangaat met de glazuurlaag.

De soort glazuur moet worden afgestemd op de soort klei die je hebt gebruikt. Het moet 'passen', want naast veel kleisoorten met allemaal hun eigen samenstelling en stooktemperatuur zijn er ook nog tal van glazuren met allemaal weer een ander samenstelling, stooktemperatuur én uiterlijk. Het kan dus een hele zoektocht zijn om uiteindelijk het beoogde resultaat te krijgen. Heb je eenmaal de juiste combinatie van materialen en stooktemperatuur gevonden en je wijzigt maar één klein onderdeel, bijvoorbeeld door iets hoger te stoken, dan kan het uiteindelijk resultaat tegenvallen en begint je zoektocht opnieuw. Daarom ook in dit geval altijd eerst proefjes maken!

Er zijn in de handel kant-en-klare glazuren en glazuren in poedervorm te koop. Bij de laatste voeg je alleen water toe en eventueel pehatine (wat het mooi 'kwastbaar' maakt). Ook kun je zelf glazuur maken, maar dat is echt een vak apart. Wees je ervan bewust dat al die droge stoffen niet goed voor je zijn, dus draag altijd een stofmasker en handschoenen als je glazuur gaat aanmaken! Omdat ik mijn werk voornamelijk decoreer met engobe gebruik ik meestal transparante glazuren,

soms hoogglans maar ook vaak half mat. Deze voelt zijdezacht aan en de decoratie krijgt een wat verfjindere uitstraling. De binnenzijden van mijn vazen zijn altijd hoogglans geglazuurd, vooral omdat het makkelijk schoon te maken is. Bij porselein glazuur ik vaak alleen de binnenkant en soms de bovenrand van de buitenkant. Het wordt zo hoog gestookt dat de klei mooi dicht sintert en ik houd van de uitstraling en touch van ongeglazuurd porselein.

Voordat ik daadwerkelijk ga glazuren ondergaat mijn werk altijd een laatste inspectie. Want dan kan ik nog wat foutjes of een vlekje wegwerken. Als er eenmaal glazuur overheen zit, is het vaak extra zichtbaar en is er niks meer aan te doen! Dus zie je een vlekje engobe waar deze niet hoort of een onregelmatigheid dan kun je het met behulp van fijn schuurpapier of een scherp mesje verwijderen. Bij mijn werk gemaakt van porselein schuur ik altijd de delen die ongeglazuurd blijven zodat deze prachtig zacht worden en bijna als fluweel uit de glazuurstook komen. Zorg wel dat voor het glazuren alle stof na het schuren van je werk is. Dat doe ik door met een grote, droge kwast het werk af te stoffen. Gebruik hier absoluut geen water voor omdat het stof dan in de poriën van de klei gaat zitten.

Inspireren

Zonder inspiratie kun je eigenlijk niet als je iets eigens en unieks wilt creëren. Maar gelukkig is inspiratie overal te vinden, je moet het alleen wel zien. Je verzamelt verschillende ideeën en gaat daarmee aan de slag en maakt er iets eigens mee. Zo is het leuk om werk van andere keramisten te zien. Doe dat vooral niet om iets na te maken maar om te zien wat er allemaal mogelijk is, je pikt er dan de ingrediënten uit die jou aanspreken en gaat er op jouw manier mee aan de slag. Zo kun je letten op de kleisoort, de vorm, de decoratie, de kleur en het type glazuur dat gebruikt is. Soms kan het heel verrassend zijn om iets wat je al eerder maakte een keer in een ander kleisoort uit te voeren, het werk krijgt daardoor een heel andere uitstraling. Zelf bezoek ik graag keramiekmarkten en musea. Maar ook op Instagram en Pinterest is heel veel (keramiek)inspiratie te vinden.

De belangrijkste ingrediënten van een werkstuk zijn zijn vorm, materiaal, kleur en decoratie. Deze hebben allemaal met elkaar te maken en kunnen elkaar zelfs versterken. Een bepaalde decoratie komt in de ene kleur meer tot zijn recht en zo past de ene decoratie beter op een rechte cilindervorm dan op een ronde kom. Soms is het ook een kwestie van uitproberen en ook hier is het maken van proefjes aan te raden. Als ik een nieuw idee heb, maak ik vaak een klein proefschachtje voor ik het in het groot ga uitwerken. In dit hoofdstuk ga ik jullie wat meer vertellen over de werking van kleur, hoe je alle verschillende decoratietechnieken eindeloos kunt combineren en ik geef wat tips over hoe ik mijn decoraties ontwerp.

Veel inspiratie toegewenst!

Tip: wil je meer lezen over kleuren dan kan ik je de boeken *Kleurenleer* van Johannes Itten en *Het kleine boek over kleur* van Karen Haller aanraden.

Als ik meerdere kleuren in één werkstuk wil gebruiken, probeer ik altijd een zo spannend mogelijke kleurencombinatie te maken. Hoe ik dan te werk ga, zal ik uitleggen aan de hand van de kleurencirkel. Alle kleuren zijn in principe te mengen vanuit de drie basiskleuren: rood, blauw en geel. De zogenaamde primaire kleuren. Deze vormen de basis van de driehoek (de witte driehoek), als je deze met elkaar mengt ontstaan de secundaire kleuren: oranje, paars en groen

(de wit gestippelde lijn). Vul je de cirkel nu verder op met de kleuren die daar weer tussen liggen dan ontstaat een regenboog aan kleuren. Je ziet nu ook duidelijk welke kleuren er tegenover elkaar liggen in de cirkel, dat zijn complementaire kleuren. Ga je die met elkaar mengen dan ontstaat er een grijze kleur, je zou ze dus kunnen gebruiken als je op zoek bent naar een iets vergrijsde kleur. Ga je ze naast elkaar gebruiken dan versterken ze elkaar, en dat kan een kleurstelling net wat spannender maken!

Eigenlijk kun je overal kleurinspiratie opdoen, kijk maar eens in de supermarkt naar allerlei verpakkingen, daar vind je vaak de mooiste combinaties. Zo heb ik een hele verzameling kaartjes, inpakpapiertjes en theedoosjes in de mooiste kleuren. Maar ook in de natuur, boekwinkels en natuurlijk in musea is er genoeg te zien. Voor kleureninspiratie kun je goed naar schilders kijken, die vaak kiezen voor een bepaalde kleurgroep en in de loop van de tijd hier ook weer een verandering in doormaken. Vincent Van Gogh heeft zich verdiept in de kleurentheorie en was één van de eerste die de werking van complementaire kleuren in zijn schilderijen ging toepassen.

Kleurrijk keramiek is een handboek over het maken van keramiek op de draaischijf en het toepassen van vele kleurrijke decoratietechnieken.

Keramiste Inge Burgerhoudt neemt je mee in het hele proces, van het kiezen en voorbereiden van de klei, het draaien en afdraaien op de draaischijf, het decoreren en glazuren en het stoken van je zelfgemaakte keramiek. Van alle processen, zowel van het draaien als van het decoreren, zijn vele stap-voor-stapfoto's opgenomen.

Inge leert je het draaien van de basisvormen: de kom, de cilinder, het bord en het draaien van de mast. Ze laat zien hoe je de leerharde vormen decoreert met engobes en schellak en technieken toepast als sgraffito, intarsia, mishima en andere schilder- en uitsparingstechnieken.

Haar kleurrijke keramiek, gedecoreerd met motieven uit de natuur, is een bron van inspiratie. Inge legt uit hoe je zelf patronen en ontwerpen kunt maken en zo je eigen stijl kunt vinden.

www.fortecreatief.nl

9 789462 502840